

מסילת ישרים – בביאור מידת הזריזות

יום שני ב' טבת תשע"ט

הזהירות היא לא תעשה, הזריזות היא העשה.
הזריזות היא גם הגישה לנושא המצוות, וגם הפעולה המביאה את המצוות אל שלמותן.
לכאורה הזריזות נראית לנו מעלה יפה במצוות וזהו. אנחנו רואים שלא! זה לא שבה, הידור.
זה הסדר, ככה מקיימים מצוות. אנחנו נראה שהזריזות מהותית בקיום המצוות, אולי אפילו המטרה של קיום המצוות.
"זריזים מקדימים למצוות" - כדי לגשת לעולם המצוות אנחנו צריכים הקדמה שנקראת זריזות.
למה צריך את כל זה? למה לא לעשות פשוט את המצווה וזהו?
ברור שיש התמודדות עם היצר הרע. עסקנו בזה. ובכל זאת, בשביל לקיים מצוות צריך הקדמה מיוחדת שנקראת זריזות.

הסיבה היא, אומר המהר"ל, שיש הבדל גדול מאוד בין מצוות עשה ללא תעשה.
העיקרון של מצוות לא תעשה הוא לעצור, להתבונן, להימנע. זה דבר שמתאים לתכונה מאוד חזקה בטבע האדם - הכבדות, העצלות. תכונת העצלות שבאדם היא שאומרת לו לא לעשות, לא לרוץ לשום מקום. אפשר להשתמש בה כדי להימנע מעבירות. זו תכונה מאוד חזקה באדם, כי הוא נוצר "עפר מן האדמה".
מה התורה רוצה לומר לנו בפסוק הזה? זה לא תיאור ביולוגי.
התורה רוצה לומר לנו שיש בנפש האדם תכונה עפרית. האדמה לא רוצה לזוז, היא נייחת, לא זזה. הרוח נושבת, האש עולה, המים נופלים, ורק האדמה לא זזה.
יש בנפש שלנו נטייה חזקה מאוד לא לזוז: להישאר בהרגלים שלי, בשגרה, כמו שאני.
המוכר הוא היציב, הוא שנותן לאדם תחושת יציבות, מנוחה ושלווה. שינויים זה מפחיד, זה עושה חוסר יציבות.
אדם לא רוצה שינויים בחיים, הוא הולך על הקבוע.
תכונת העפריות הזו מאוד חזקה באדם. היא הפוכה לגמרי מכל רעיון המצוות.
בשביל לגרום לאדם לזוז צריך סיבה טובה. אדם לא יקום, ילך, ירוץ, בלי סיבה טובה. אדם לא יוצר מהסטאטיות בלי סיבה טובה.
(אנחנו לא רוצים סטאטיות, אלא תנועה כלפי מעלה).

אם לאדם יש סיבה לנוע, אז הוא מבין, הוא פועל. צריך לקום כדי ללכת לעבוד כדי שיהיה אוכל.
אבל לקיים מצוות - למה? למה להשקיע, לצאת מהמקום שלי, לעשות?
אומר הרמח"ל, שלקיים מצוות זה נגד הטבע הכי חזק שבתוכנו, טבע העצלות, שאומר שאם אין סיבה להפסיק לנוח נשארים במנוחה.
מסכת אבות אומרת שאנחנו מחפשים תנועה, רוצים לזוז. איך? למה?
צריכים ליצור פה שינוי מאוד גדול בחיים.
ההקדמה לנושא המצוות, המבוא, הוא זריזים מקדימים למצוות.
החלק הראשון של המבוא יהיה למה העצלות כל כך רעה. לפני שבה הזריזות צריך לתקוף את תכונת העצלות שבנפש, להבין למה לא טוב לנו להישאר במקום, למה התכונה הזו רעה כל כך.

כדי להבין את זה הרמח"ל מביא דברים מספר משלי.
זה ספר מוסר שכתב שלמה המלך, ואחד מנושאי המרכזיים הוא המאבק בתכונת העצלות של האדם.
שלמה המלך עסק בנושא הזה הרבה בספרו, הוא מציג את רוע העצלות וההפסד הנמשך ממנה.
שלמה אומר "מעט שנות, מעט תנומה". זה שאדם נגרר עם העצלות שלו, עוד קצת לישון, עוד קצת לדחות את התנועה - זה יוצר אסון! בא כמהלך ראשך - רעל.
לכאורה העצל לא מזיק לאף אחד. מה אתה רוצה ממנו? הוא רק שב ואל תעשה!
אתה טועה, אומר הרמח"ל. אדם שעצל הוא מקלקל, מזיק ומסוכן לא פחות מאדם שעושה נזק אקטיבי בידים - מתפרה במלאכתו אח הוא לבעל משחית".

למשל: יש איש אחד שהחליט לפוצץ גשר. הוא בא בלילה, מצמיד חומר נפץ ליסודות של הגשר. לוחץ על הכפתור והגשר מתרסק לגמרי, נזק נוראי נוצר. זה ללא ספק אדם רשע, מזיק גדול. הוא קיפח חיייהם של בני אדם, הגשר התמוטט על אנשים. זה נורא ואיום.

אבל יש אדם שלא מפוצץ גשרים, הוא בונה גשרים, מתכנן אותם. הוא בונה גשר גדול, ובאחד התכנונים של הגשר עשו חישובים לחומרים וכד', והחישובים היו מסובכים. הוא קצת עייף, קצת רעב, לא בודק עד הסוף את החישובים ומניח שהם בסדר. הוא חותם על תכנון הגשר, ואחרי שנתיים הגשר מתמוטט כי משהו בחישובים לא היה כמו שצריך, הגשר לא החזיק בסוף ואנשים נהרגו.

האם יש הבדל עקרוני בין הראשון שפוצץ את הגשר לבין השני שלא לקח אחריות, עיגל פינות כי לא היה לו מרץ, שהעצלות הכריעה אותו לומר ש"בטח זה בסדר"? האם יש הבדל מהותי ביניהם? שלמה המלך אומר שלא. אדם שמתעצל בעבודה הוא שווה לבעל משחית! מכונאי מטוסים שהתעצל מגיע לאותה תוצאה כמו טייל שפוגע במטוס - בשני המקרים המטוס יתרסק. עצלות, חוסר השקעה, היא נזק. היא יכולה להזיק באותה מידה.

למרות שהעצל לא עושה את הנזק בידיו, הוא שווה למשחית. מצד התוצאה, התוצאה שווה. (התוצאה חמורה מאוד, זה לא משנה אם הכפרה קשה יותר או פחות. יש סוג של עצלות שנקרא פשיעה, זה סוג של מזיד! שומר שלא שמר הוא סוג של מזיק, כי הוא פשע בשמירתו. הוא פושע! הוא ישן, ובינתיים נכנסו גנבים וגנבו נשק. מה ההבדל בינו לבין מישהו שמוסר סודות לאויב? במהות זה אותו דבר. אתה חסר אחריות, פושע!).

אדם יכול לחולל נזקים אדירים לסביבה ולנפשו גם על ידי עצלות. להתעצל ולא להתקומם נגד לשון הרע, להתעצל ולא ללמוד תורה, לא להתפלל. האדם לא עושה מעשה שלילי, אבל העדר המעשים החיוביים מדרדרים את האדם, הופכים אותו לחומרני, מקולקל. הרמח"ל אומר שלפעמים העצל יותר מסוכן, כי בניגוד למישהו שמזיק בידים, קשה לו הרבה יותר להודות בעצלות שלו.

לכן, רוב הפעמים אדם עצלן יתרץ תירוצים לעצמו ולאחרים. הוא יגיד שזה לא כדאי, לא משתלם, לא יעיל. הוא מסתדר בסוף.

למשל, אדם לא עמל בתורה, ובגלל זה הוא לא מבין טוב. הוא לא יכול להודות בזה שהוא לא עמל בתורה, אז הוא מראה כאילו הוא מבין. הוא מייצר לעצמו איזו הבנה, מטמא את הטהור ומטהר את הטמא. קשה לו להודות שהוא פשוט עצלן, אז הוא ממציא גישה אחרת, ממציא פירוש. לפירוש הזה אין רקע של עמל וברור, זה מה שיצא לו להגיד, כי הוא לא עמל. העצלן הרבה פעמים מטיח את הפשיעה שלו. לא רק שהוא עושה נזקים, הוא גם מטיח.

רעת העצל לא באה בבת אחת, זה תהליך.

הוא לא לומד, משחית את האמת, פורץ גדר.

הרבה פעמים עצלן גורם את הנזקים הגדולים ביותר בעולם התורה והמוסר.

הוא הופך את המוסר שלו לשיטה, הוא מגיע ל"הישגים" בלי להתאמץ.

הוא חושב שזה מטופש לעבוד יותר כדי להגיע לאותם הישגים.

הוא חושב שהוא מגיע לתוצאה בלי להתאמץ.

העצלנות מונעת את המושג שנקרא מצוות.

מצוות זה לא משהו שלפעמים עושים. זו תרבות של חיים.

מצוות פירוש שכל הזמן יש עבודה, לעובדו בכל לבבכם ובכל נפשם.

מצוות הכוונה עבודה ללא הפסקה. זה מנוגד לתפיסת העולם של העצל, מבחינתו מינימום עבודה ומקסימום תוצאה זה הכי טוב. המצוות אומרות שהעבודה היא המטרה, לא התוצאה!

ריבוננו של עולם רוצה עבודה.

העצלות מונעת מאתנו את העשייה בגלל זה. לא העשייה הנקודתית, אלא העשייה כתפיסת החיים. אדם לעמל יולד. לעצלנים יש הרבה תירוצים, הם בטוחים שהם צודקים לגמרי. זה לא מתאים, זה לא ילך.

בסוף המטרה היא לא לעבוד, שלא תהיה עבודה. איך? יש כל מיני דרכים.

בסוף האדם עוזב את בוראו. העצלות מפילה את התקרה, יש רטיבות ובסוף התקרה תיפול.

לעצלנים יש מלא תירוצים והוכחות, הם מסודרים.

אבל, אומר הרמח"ל, זה טעות. המניע להכל זה עצלות. בגלל זה הם מביאים תירוצים ושכנועים.

עצלות צריכה בדיקה.

(אם האדם מפתח בנפש שלו תכונה שהוא לא אוהב עבודה, זה יפגע באישיות שלו, ובסוף גם במצוות. אם הוא מתרגל לחפש תחומי דרך, בסוף אנחנו נראה את זה בעוד תחומים בחיים. אם אדם הולך להתנהג במקום סדר ערב כי הוא בא לעבוד, אז זה יותר נכון. הנושא הוא עבודה מול עבודה. לבדוק איזו עבודה יותר חשובה זה נושא אחר, תמיד עבודה. עבודת ה', עבודת המידות). אנחנו צריכים להתרגל לצורת חשיבה כזו, שמחפשת עבודה. אוהב את המלאכה, שגא את הרבנות, את הסטטוס. העיקר לעבוד.

אדם צריך לבדוק טוב טוב האם יש את קולה של עצלות בין החרכים. השיקול צריך להיות איפה אני עובד יותר, מוציא מעצמי יותר. אדם יכול להחליט שהוא עובד בדבר אחד במקום במשנהו, אבל העיקר לעבוד. בשמיים יש הרבה סוגי מלאכים, אבל כולם עובדים. הם שליחים, הם בעלי מרץ. בעלי כנף, זה מתאר זריזות. אופנים - גלגלים. שרפים, רצוה ושוב כמראה הבזק. אמנם אנחנו לא מלאכים, אבל אנחנו משווים לעינינו את עולם המלאכים, משרתי ה'. אנחנו מזכירים את המלאכים בתפילה כדי ללמוד מה זו עבודת ה' - תנועה! עשייה! כולם עושים באימה וביראה רצון קונם. יש שם התרחשות! יש כל מיני סוגים של מלאכים, כולם בתנועה.

בסוף הספר הרמח"ל אומר שדוד המלך, גיבור הספר, מעיד על עצמו שהוא לא התמהמה לקיים מצוות, הוא נמרץ. תכונת הזריזות היא קודם כל מלחמה בעצלות, זריזות על דרך השלילה. מאבק אדיר, ענק, של כל החיים, ברצון לרפיון, להקלה. לא.

אנחנו נאבקים בעצלות, באדמה, בעפר. העפר מפיל אותנו למטה. (אדם שמספיקות לו חמש שעות וישן שש כי הוא מתעצל, אז הוא צריך לטפל בזה. אבל אם הוא מגלה ששעה נוספת של שינה עוזרת לו לתפקד כל היום כמו שצריך, שהוא מלא מרץ כל היום - אז זה מצוין. אדם צריך להיות מלא מרץ, ערני, תוסס. הוא בא לעבוד את ה'! כל החיים באנו לעבוד. לנוח אפשר, אבל רק בשביל לעבוד עוד. המטרה היא העבודה, המנוחה היא רק לשחרר. בגן עדן אין מנוחה, רק עובדים. "לעובדה ולשומרה". זה מהות האדם. אנחנו מתפללים "והשב את העבודה!" אנחנו רוצים הרבה עבודה. זו מהות האדם).

סיכום בקצרה:

הזריזות אינה רק מעלה יפה במצוות, אלא היא הבסיס לקיום המצוות. בניגוד למצוות עשה, שם היה את עיקרון הזהירות - העצירה להתבונן, להימנע - שזה דבר שמתאים לאופיו העצל של האדם, במצוות עשה הדרישה היא לפעול, ליצור שינוי. האדם הוא "עפר מן האדמה", יש בו את תכונת הכבדות של העפר, הנטייה להישאר בהרגלים בשגרה, להתעצל. התכונה הזו מנוגדת לכל העיקרון של קיום המצוות. אדם פועל רק אם יש לו סיבה טובה לפעול, אבל למה לקיים מצוות? הרמח"ל מסביר שקיום המצוות מנוגד לטבענו העצל, צריך ליצור שינוי מקדים לקיום המצוות והוא עקירת העצלות.

העצלות היא תכונה רעה, לא טוב לאדם להישאר במקום, בניגוד למה שהיא מספרת. אדם עצלן, שרק נגרר עוד קצת עם העצלות שלו - יוצר אסון. זו טעות לחשוב שהעצל לא מזיק כי הוא לא פועל להרע, בפועל הוא מסוגל ליצור נזק באותה מידה כמו אדם שמזיק בדיים. רשלנות וחוסר אחריות הנובעים מעצלות מביאים לאסונות לא פחות גדולים ממזיקים במזיד. אדם עצלן שווה לבעל משחית, הוא מביא לאותה תוצאה! הוא מסוגל להולל נזקים לסביבה, לנפשו, רק כי הוא מתעצל. העדר העשייה החיובית מדרדר אותו ומקלקל אותו. הרמח"ל אומר שהעצל יותר גרוע ממשחית, כי קשה לו להודות בעצלות שלו. הוא ימצא תירוצים ושכנועים לסיבת התנהגותו בעצלות, הוא לא רק מזיק אלא גם מטיח! העצלן הופך את העצלות שלו לשיטה, חושב שאפשר להגיע לתוצאות אמתיות בלי מאמץ. המצוות לעומת זאת, אומרות שהמטרה היא העמל, לא התוצאה! הרצון הוא להיות עמל כל הזמן, לכן המצוות מכוונות. העצלות מפריעה לתפיסת החיים של העשייה שבקיום המצוות, של עבודה מתמדת. אנחנו צריכים להתרגל לחפש עבודה, לאהוב את המלאכה (וגם המנוחה שלנו היא כדי להשתחרר כדי שנוכל לשוב לעבודה). לשים לב

כשאנחנו נמנעים מלעשות משהו, האם זה נובע מתוך עצלות. המלאכים, משרתי ה', כל הזמן עושים, פועלים, הם בתנועה כל הזמן. גם השאיפות שלנו הן לעבודה מתמדת, בגן עדן האדם אחראי "לעובדה ולשומרה". הזריזות היא בראש ובראשונה מלהמה בעצלות, מאבק ברצון לרפיון, בתכונת העפר שבנו.

השיחה נערכה לפי שטחיות הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.